

Maxsudova Onorxon Bekmurod qizi

Yozyovon tumani 24-umumiy oʻrta taʼlim maktabi,

ona tili va adabiyoti fani oʻqituvchisi.

ABDUQAYUM YOʻLDASHEV QISSALARI POETIKASI

Annotatsiya: mazkur maqolada soʻnggi yillarda Abduqayum Yoʻldoshev qissalari tahliliga boshqʻ ishlab yozilgan maqolalar tahliliga eʼtibor qaratilgan. Bu orqali ijodkorning qissa yaratishda oʻziga xos uslubini namoyon etish va muallifning poetik mahoratiga eʼtibor qaratilgan.

Kalit soʻzlar: qissa, anʼana, novatorlik, poetika, ijodiy niyat, zamonaviy adabiyot, yangicha yondashuv, qahramon, ijtimoiy muammolar.

Annotation: this article focuses on the analysis of articles written in the past years on the analysis of stories by Abdukayum Yoldashev. Through this, the emphasis is placed on the manifestation of the creator's unique style in creating a narrative and on the poetic skill of the author.

Keywords: short story, tradition, novelism, poetics, creative intention, modern literature, a new approach, hero, social problems.

Аннотация: данная статья посвящена анализу статей, посвященных рассказам Абдукайма Юлдашева за последние годы. Посредством этого делается акцент на проявлении уникального стиля создателя в создании рассказа и на поэтическом мастерстве автора.

Ключевые слова: повествование, традиция, новаторство, поэтика, творческий замысел, современная литература, новый подход, герой, социальные проблемы.

Zamonaviy oʻzbek adabiyotida oʻz ovozi va oʻrniga ega boʻlgan ijodkorlardan bir bu shubhasiz Abduqayum Yoʻldoshev hisoblanadi. Abduqayum Yoʻldoshev oʻzbek adabiyotida oʻziga xos oʻringa ega ijodkorlardan biri hisoblanadi. Uning har bir asarida bir biriga oʻxshamagan voqealar, qahramonlar, ruhiyat tasvirlari uchraydi. Shuningdek qissalarda davr va qahramon masalasi, obrazlar talqini asarning asosiy boʻgʻinini tashkil etadi. Oʻzbek nasrida XX asrning mahsuli realistik qissa janri namunalarining amaliy va nazariy mohiyati yozuvchilarimizga ibrat namunasi boʻlib kelmoqda. Barchamizga maʼlumki, epik adabiy turiga mansub janrlar orasida qissa janrining ommabopligi alohida ajralib turadi. Har qanday ijodkorning yaratgan asariga baho berishda, uni gʻoyaviy badiiy jihatdan tahlil etishda davr masalasi yetakchilik qiladi. Chunki ijodkor oʻzi yashab turgan muhit, davr va siyosat talablaridan kelib chiqqan holda ijod qiladi. Odatda barcha asarlarda qahramon va davr mutanosib boʻladi. Yaʼni qahramon davrdan oʻzib ketadi, qahramon va davr hamohanglikda harakatlanadi yoki aksincha qahramon davrdan ortda qoladi. Ijodkorlar inson ruhiyatining eng inja qirralarigacha kirib bordiki, endi ular qahramonning koʻngil qatlaridan turib oʻz “soʻz”larini ayta boshladi. Darhaqiqat, badiiy asardagi kishilar hayotimizning tiniq vakili boʻlib, muayyan sharoit mahsuli sifatida harakat etadi. Chunki tiniq xarakterdagi harakat asar sujetida oʻz ifodasini topadi. Qissada badiiy tasvirlar shu darajada oʻz aksini topadiki, qahramon ruhiyati muhit tasviri bilan bogʻlanib ketadi.

Qissa milliy kitobxonlikning, adabiy jarayonning qiyofasini koʻrsatuvchi oʻta muhim janr. Romanga yetmagan, hikoyaga sigʻmagan oraliq ijodiy quvvat qissada aks etadi. Aynan qissa

chinakam kitobxonlarni saralab, tarbiyalab, romanga tayyorlab beruvchi oraliq janrdir. Qissa ijodkorda romanik tafakkurning shakllanishidagi pillapoya. Qissanavislar ertangi romannavislardir. Qissa, odatda, bir va bir necha shaxslar taqdiriga oid turli voqealarni o'ziga asos qilib olishi bilan epik turning hikoya, hajmi va mazmunining nisbatan cheklanganligi bilan romandan farq qiladi. Qissalar hayot murakkabliklarini hikoyaga nisbatan kengroq, xarakter hamda voqelik ko'lamini romanga qaraganda kamroq qamrab oladi. Qissada u yoki bu shaxs hayotining ma'lum bir davri xronikal tarzda bayon qilinadi. Qissada lirizm hikoya va romandagidan kuchliroq bo'lishi mumkin.

Mustaqillik davri o'zbek adabiyotida epik turning rivojlanib borayotgani quvonarli hol, albatta. Bugungi kun o'zbek xalqining hayotida yuz berayotgan hodisalarni badiiy yo'sinda adabiyotda aks etib borishi epik turning bir janri sifatida qissachlikda ham ko'zga tashlanadi. Qissalar syujetida talqin qilinayotgan konflikt, avvalo, insonning ong oqimiga ta'sir o'tkazmoqda. Bu qissalarda hayotning murakkab qirralari, shaxs va jamiyat o'rtasidagi ziddiyatlar, insonning botiniy olamidagi konfliktlar teran talqin etilmoqda. San'atkorlar davr talabidan kelib chiqan holda ijod qilmoqdalar. Ularning ijodiga nazar solsangiz, avvalo, shunga amin bo'lasizki, ular inson muammolarini ko'tarib chiqishdan to'xtab qolgani yo'q. "Davri insonni chetlab, hech narsa yarata olmaydi. Davri inson va uning maqsadi orqali ta'sir omiliga aylanadi. Bunda har kimga har xil ta'sir etadi. Chunki turli davrda insonlarning jamiyatda tutgan o'rni turlichadir. Bunda har kimga har xil ta'sir etadi. Chunki turli davrda insonlarning jamiyatda tutgan o'rni turlichadir"[2]. Istiqloq davri o'zbek nasridagi o'zgarishlar haqida adabiyotshunos olim R.Qo'chqorning "Endi jiddiy gapga o'tadigan bo'lsak, bugungi adabiy avlodning g'oyaviy-badiiy qarashlari bir xillikdan uzoq –hayotning o'zidek rang-barang ekani, ijodkorlarning voqelikni idrok etish va uni talqin qilish usul-uslublari bir-biriga o'xshamasligi, eng muhimi –yosh o'zbek shoir-yozuvchilari dunyoning ilg'or adabiyotlariga bo'ylashib ijod qilayotganini sezmaslik mumkin emas", [Quronov Sadulla va b. 1;69-bet] fikrlari istiqloq muhitida olam va odam mavzulari aks etgan asarlarda yaqqol seziladi [1]. Adabiyotshunoslik ilmidan ma'lumki, har qanday asar o'z zamonasi, davri muammolariga, o'sha kunlarning dolzarb savollariga bergan javobi sifatida maydonga keladi. Ijodkor xoh tarixiy, xoh zamonaviy asar yozsin ularda o'z davrining ijtimoiy-siyosiy, madaniy-ma'naviy belgilari o'z aksini topgan bo'ladi. Qissaalarda qahramonlarning insoniy qiyofasini belgilashda jamiyatda tutgan o'rni, turmush tarzi, o'zini qanday tutishini emas, qalb go'zalligini asosiy mezon qilib belgilagan. Yozuvchi asarlarini o'qigan kitobxon xuddi asar qahramoni kabi qisqa muddat ichida, tashqi voqelik davomida o'z umrining muhim daqiqa va davrlarini ko'z oldiga keltiradi, mulohaza qiladi, o'zining har bir qadamda yo'l qo'ygan xatolari, yo'qotishlari, yutuqlari, firib, aldash, aldanish va hokazo kabilarni, xullas, bor hayotini imtihon qiladi. Shunday qilib, yozuvchi asarlarida teztez uzilib, yana tiklanib turuvchi mulohaza, fikr oqimi, xotiralar asarning ichki fabulasini tashkil qiladi. Obrazlarning o'z o'tmishiga munosabati juda faol va erkindir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Farxod Nizomov. (2024). "Otchopar Yoxud O'N Uchinchi Uy" Qissasida An'Ana Va Vorisilylik. Konferensiyalar Conferences, 1(4), 328–332. Retrieved From <https://www.uzresearchers.com/index.php/conferences/article/view/1802>.
2. Gafurovich, S. A. (2021). Analysis Of The Poem "Autumn Dreams" By Abdulla Oripov. The American Journal Of Social Science And Education Innovations, 3(01), 556-559.
3. Jo'Rayeva, M.; Odilov, X.. Ayol Ma'Naviyatining O'Zgarishidagi Omillar. 1190-1197.
4. Amanboyevich, Raximov Shuxratbek, And Mamadaliyeva Mashhuraxon Erkinjon Qizi. "O'zbek Qissalarida Konflikt." Talqin Va Tadqiqotlar Ilmiy-Uslubiy Jurnal 1.9 (2022): 30-34.
5. Bekzod Abdikarim O'G'Li Qarshiyev Zamonaviy O'zbek Qissalarida Badiiy Tafakkur Ifodasi // Academic Research In Educational Sciences. 2023. №Samtsau Conference 1. Url: <https://cyberleninka.ru/article/n/zamonaviy-o-zbek-qissalarida-badiiy-tafakkur-ifodasi>.